

ГОДИНА II.

БРОЈ 2.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.
СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредници: СЕРГИЈЕ ШАКРАК-НИНИЋ и САВА ПЕТРОВИЋ.

У НОВОМ САДУ 12. ЈАНУАРА 1892.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

ПРЕДЛОГ

за уредбу о дотацији архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског и православних српских епископа, парохијалног и манастирског свештенства у православној српској митрополији карловачкој.

ГЛАВА I.

О дотацији митрополита патријарха и епископа.

§. 1. Архиепископ карловачки и митрополит-патријарх српски оставља се у пуном уживању свих митрополитских добара, наиме властелинства даљског са припадцима, острва Живе, ковиљског острва (аде), митрополитских резиденција у Карловцима и Даљу, митрополитске баште, винограда и воћњака у Карловцима, и оних свота, које митрополит-патријарх у име накнаде за десетак „славонски и прекосавски“ и за тако зване „кнез-дукате“ и најпосле у име еквивалента за добро Нерадин и пустару Банковце из државне благајне прима, као и камата од свих земљорастеретница и других напир од вредности, што припадају основном имању карловачке архиепископије и митрополије.

§. 2. Дотација православних српских епархијалних епископа износи годишње 15.000 фор. а. вр.

Ову дотацију примају епископи из православног српског народно-црквеног неприкосновеног фонда.

§. 3. Осим дотације установљене у §. 2. припада свакоме епископу уживање епископске резиденције, а где таква не постоји, има се трошком народно-црквеног неприкосновеног фонда сходан стан под најам узети.

Куће баште, виногради и воћњаци, у колико их која епископија поседује, остављају се такође на бесплатно уживање дотичном епископу.

§. 4. Приходи свих оних епископских добара, која у §. 3. нису означена, теку у неприкосновени фонд, а та добра стављају се под непосредну управу митрополијског главног управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара.

§. 5. Митрополит-патријарх има своје резиденције у добром стању држати и годишње о правке о свом трошку извршивати.

Епископске резиденције оправљају се о трошку народно-црквеног неприкосновеног фонда, у колико премашају своту од 200 фор. а. вр. Мање годишње оправке испод ове своте, дужни су епископи сами о свом трошку извршити.

Исто тако имају митрополит-патријарх и епископи плаћати из свога порез, и то : митрополит-патријарх на сва у §. 1. наведена добра и приходе, а епископи на своју дотацију, као и на кућне баште, винограде и воћњаке, које осим своје дотације бесплатно уживају.

На тачно испуњавање ове дужности има саборски одбор било непосредно, било преко епархијских епитропа позвати.

Г Л А В А П.

О дотацији православног српског парохијалног свештенства.

§. 6. Дотација пароха састоји се у овоме :

а.) годишња плата у готовом новцу.

б.) сесија земље, где је има или где је буде у природи, а где је нема, новчана накнада за њу.

в.) бесплатан стан у парохијском дому.

г.) наплата за обављање извесних душепопечитељских дужности (§. 8.) као и пристојбе за издавање званичних исправа.

§. 7. Годишња плата пароха место бира и штоле одређује се у сталним, по класама разређеним свотама, и по томе се парохије у архидијези карловачкој и епархијама пакрачкој, бачкој, будимекој, вршачкој и темишварској увршћују у шест разреда.

За основ и кључ овог распореда узима се поглавито број душа, по са обзиром на околности општина, према којима се у мањим, али могућнијим општинама и на мањи број душа виша класа парохове плате, а у већим, али окупнијим, и на већи број душа нижа класа одредити може.

Разр.	долази на душа	с платом од
I.	1800 и више	1000 ф.
II.	1600—1800	900 ф.
III.	1400—1600	800 ф.
IV.	1100—1400	700 ф.
V.	900—1100	600 ф.
VI.	700—900	500 ф.

У епархији горњо-карловачкој увршћују се парохије у три разреда.

У I. разред спадају парохије са 2000 душа са платом од 700 ф.

У II. разред спадају парохије од 1600 до 2000 душа са платом од . . . 600 ф.

У III. разред спадају парохије испод 1600 душа са платом од 500 ф.

По томе се парохије у појединим општинама по списку под а) у разне разреде увршћују.

Догоди ли се, да је житељство у појединим општинама у ствари у толико веће или мање од броја у поменутом списку означеног, да се по том плата парохова на вишу класу подићи или на нижу свести може, или догоди ли се е временом у житељству каква знаменита промена, то ће на захтевање црквене општине или пароха епархијски административни одбор од једног до другог сабора, по преслушању обе стране привремено вишу или нижу класу одређивати, а незадовољној страни остаје призив на саборски одбор.

§. 8. Сесију ужива парох у природи, где је има, или где је буде ; а где је потпуно или никако нема, накнађује се потпуно или саразмерно у новцу, и то :

а.) у архидијези, будимекој, пакрачкој и горњо-карловачкој дијези са 200 фор.

б.) у бачкој, темишварској и вршачкој дијези пак са 300 фор. за сваку целу парохијску сесију.

Поводом сегрегације и комасације општинских земаља припадајући део на парох. сесију и дом, уживаће такођер парох.

Еквивалент на парох. сесију дужна је општина, а порез, у колико то не би општина на себе примила, или опрштено било, дужан је плаћати парох.

§. 9. Колико у месту има парохија, онолико има бити и парох. домова, што ће дотична општина саградити и то близу парох. цркве.

Док се парох. домови не саграде, плаћаће општина пароху саразмеран еквивалент.

Овај еквивалент установљује општина с парохом споразумно, а где се тај споразум не постигне, одређује по предходном саслушању обе стране, а са обзиром на местне околности, епарх. админ. одбор.

Против одлуке администр. одбора, отворен је странкама пут призива у року од 15 дана на народ. цркв. сабор. одбор, који о томе коначно решава.

У горњо-карловачкој дијези пак установљује се тај еквивалент у своти од 150 фор. годишње.

§. 10. Парох. домови имају се по овом нормалу саградити :

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

а.) за пароха на селу и мањим варошицама: две собе за породицу, једну за парох. звање и једну за чељад. Осим тога кујну, комору, подрум, шталу, шупу и бунар, а уз то и башту, где год може бити.

б.) по већим варошима додаје се још по једна соба за породицу.

§. 11. Парох. свештенство обавља ове душепопечитељске дужности без наплате:

а.) све оне службе, које свештеник по уставу црквеном обављати има.

б.) знаменовање код свештеника.

в.) крштење и уцрковљење.

г.) испит женика и невесте код дотичног свештеника, издавање женидбених извешћа и венчање.

д.) неповест и причешће.

е.) погреб с водицом и спомен мртвих о задушницама у цркви.

ж.) богојављенску водицу.

з.) вођење матрикуларних и осталих вином влашћу прописаних записника.

§. 12. За остале душепопечитељске дужности, које се на захтевање парохијана обављају, одређује се ова наплата:

а.) за знаменовање младенца код породице 50 новчића.

б.) за испит женика и невесте у кући невестиној 2 фор.

в.) за водицу свечарску 20 нов., за сваку другу водицу 50 нов., а у горњо-карловачкој дијецези за сваку водицу 1 фор.

г.) за освећење свечарског кољива 50 н.

д.) за резање колача свечарског у цркви 50 нов., а код куће свечареве 1 фор.

е.) за молбан болеснику у цркви 50 нов., а код куће болесникове 1 фор.

ж.) за свештање масла у цркви сваком свештенику и ђакону 1 фор., протопресвитеру — ако није парох дотичнога 2 фор., а код куће свакоме свештенику и ђакону по 2 фор., протопресвитеру 4 форинта.

з.) за спровод мртваца у цркву 2 ф., ђакону пак и осталим свештеницима, којима то у дужност не спада, ако се мртац у цркву и не носи по 2 фор., а протопресвитеру 4 форинта;

у горњо-карловачкој дијецези одређује се за спровод пред мртацем 1 фор.

и.) за читање св. еванђеља код мртваца, за сваког од четири евангелиста по 2 фор.

ј.) за надгробни спомен, кад се свештеник засебно позове 1 фор.

к.) за освећење надгробних споменика 1 фор.
л.) за јектенске спомене у цркви без разлике 20 новч.

м.) за читање читуље мртвих на гробљу о задушницама 10 нов.

н.) за служење литургије пароху и сваком позваном свештенику и ђакону по 2 ф., протопресвитеру 4 фор.

о.) за парастос у цркви парохијалној, без изасланства на гробље, свакоме свештенику и ђакону по 2 фор., протопресвитеру 2 фор.

§. 13. Парох добија осим своје дотације и огрев, а где га до сад имао није, 2 хвата тврдих дрва за своју писарну.

§. 14. За издавање званичних исправа припадају ове пристојбе:

а.) за матрикуларне изводе 1 фор.

б.) за породичне неказе 2 ф.

в.) за парох. сведочанство ма које врсте 1 ф. Прописану билегу за дотичне исправе дужна је странка сама набавити.

Исправе ради службене употребе издају се на захтевање јавних власти бесплатно.

Све званичне исправе издаје сам парох са својим потписом и службеним печатом, за чега је он и одговоран, и тога ради води записник о примљеним и изданим исправама, налозима и дописима.

§. 15. Дотација парохијских помоћника у архидијецези карловачкој и епархијама бачкој, будимској, вршачкој, темишварској и пакрачкој, састоји се из 500 фор. годишње плате, сесије у натури, где је има, а где је нема у накнади за њу по §. 8.

А дотација помоћника у горњо-карловачкој дијецези је ова:

а.) годишња плата 400 фор.

б.) сесија земље, или пак накнада за њу. (§. 8.)

в.) наплата за оне душепопечитељске дужности (§. 12.) које сам лично обави.

§. 16. Лични помоћници уживају половину свих прихода са дотичним местом скопчаних, осим стана и пристојаба за званичне исправе за живота парохова.

У колико половина та не би износила најмање 500 фор. год. плате, не рачунајући овамо половину сесије и овом уредбом системизованих наплата за вршење душепопечитељских дужности, има се доставерно неказани мањак, како пароху, коме се помоћник придодаје, тако и самоме помоћнику накнадити из јерархијског фонда.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ако по смрти пароха затекавши се помоћник не би био за пароха изабран, дужна ће бити епарх. консисторија о томе бригу водити, да га што пре на друго место, где се потреба за помоћника или администратора појави, премести, куда ће ићи без икакве противности дужан бити отићи, које ако учинити не би хтео, изгубиће право на даље уживање дотадање дотације, као и на сваку другу потпору.

У случају пак томе, да му се никакво место наћи не може, уживаће он и на даље првашњу помоћничку дотацију своју из оних петих извора, из којих је и донде уживао, док му се место не нађе.

§. 17. Администратору парохије припада цела парохова дотација.

§. 18. Плата ђаконека установљава се најмање са 600 фор. год., што ће дотична општина из својих извора подмиривати.

§. 19. Плата окруж. протопресвитера као таквих састоји се из једног додатка над платом, коју као пароси извесних општина примају.

Додатак тај састоји се у архидијезези карловачкој и епархијама бачкој, будимској, накрачкој, вршачкој и темшварској, из четир постојка од своте, коју све општине дотичног протопресвитерата у име плате свештеничке плаћају, и по томе ће свака општина четир по сто на

укупну плату својих свештеника у име плате протопресвитерске порезати, и протопресвитеру петим путем и начином као и плату свештеничку издавати.

У горњо-карловачкој дијецези пак састоји се тај додатак из 300 фор. у готовом новцу, који протопресвитери из оних петих извора примају, из којих и парох плату.

§. 20. Плата протопр. помоћника састоји се из годишњих 600 фор., коју ће своту примати из јерархијског фонда. Осим тога припада им уживање половине парох. сесије у природи, а где такве нема, примаће накнаду за то према §. 8. из истог фонда, из ког и плату.

§. 21. Свештенику, који ради вршења душепопечитељских дужности иде ван места, у филијале, на салаше, а у горњокарловачкој епархији даље од пол сата пешачког хода, дужан је парохјанин, који га је звао, осим овом уредбом одређене награде, дати још и слободан подвоз.

§. 22. Окружним протопресвитерима, када званично путују по општинама, припада бесплатан подвоз, за који се имају дотичне општине постарати; а где се може паробродом или жељезницом доћи, имају дотичне општине накнадити подвозну пристојбу на пароброду од I., а на жељезници од II. реда.

(Свршиће се.)

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

БЕСЕДА

коју је преосвећени г. Епископ Михаило Грујић говорио у карловачкој саборној цркви, приликом посвећења свога за епископа горњо-карловачког,
дана 15. (27.) децембра 1891.

Ваша Светости! Преосвећени оци!

У потпуној преданости недостижној провидности Божјој, која управља животом и одређује путе човјека (Прич. 15, 29), саслушао сам светога синода велику ријеч о избору моје смијерности за епископа најпростиране и најмногбројније дијецезе наше; чуо сам и највише краљевске милости одобравајући глас, и ја, при свој својој са недостатка многих дубоко осјећаној недостојности, усудих се и рекох пред Вашом

Светости и пред преосвећеним епископима одлучну ријеч: „благодарю, прѣмлю и нимало во преки глаголю!“

Да, благодарим Богу великому, који ме светим својим благословом прати кроза све дане живота мога. Благодарим Му свим срцем својим, јер оно је свагда тежило к Њему; благодарим Му свом душом својом, јер њу је у сред највећих бура и непогода живота спољашњега испуњавао *Хетов* свети мир и спокојство; благодарим Му свом мишљу својом, јер она се свагда лутањем у тежињи за истином уморена — одмарала на подножју

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

престола Његовога; благодарим Му свом снагом својом, јер у *Белу* је извор овој! —

Благодарим милостивом Господару и Краљу нашему Францу Јосифу I., који је на благохотни високи предлог уставне Своје кр. владе благоизвољно најмилостивије одобрити и потврдити по светом синоду нашем обављени избор мој за епископа цркве православне, српске. —

Благодарим светом Синоду, Богом избраним архијерејима и оцима, а на челу им добром оцу велике обитељи српске наше цркве православне, Њ. Светости Господину Георгију, који снисходећи немоћима мојим, милостиво позвао и примио смјерност моју у високи, свети збор свој. Благодарим љубави Ваше Светости и преосвештене браће моје, којом данас призвасте и низведосте Духа светога благодат на мене немоћнога, врлинама хришћанским оскуднога.

Благодирим . . . и — „примам“ рекох ја. Но како да прикажем душе моје расположење у тај час? Којима ријечима да изразим трзавицу и тјескобу, страх и борбу у усколебане душе моје расположењу непознатом? И како да не клонем, како да се одржим под теретом великога искушења тог? Како Но знам ја, да добри Бог не да *исквентиса* наче еже *можетз* човјек понести. (Кор. 10, 13) Подиже и разведри душу моју утјешни с неба глас: *не бойса, азз ко есмь съ тобою* (Ис. 41, 10), *дояклетз ти благодать моя; сила ко моя въ немощи совершается* (2. Кор. 12, 8—9); и у души мојој усталасаној настаде мир, и ја примих и нимало ко преки рекох, јер се створило у мене увјерење тврдо, да се Духу светом извољило тако Духу св., који, по ријечима св. писма, сам постављаетз епископы. (Дѣян. 20, 28)

Но и сада, када је нестало оне страшне трзавице и тјескобе, грднога страха и борбе у души мојој и када је Духа светога благодат молитвама светих отаца измољена, на немоћну главу моју низведена — осјећа душа моја немир неки, зебе и стреси од помисли на велике дужности, големе тешкоће и грдну одговорност архијерејске службе с једне, а мале способности, велику немоћ и слабост незнатности моје с друге стране.

Како је дивна, узвишена, недосежна

слика еванђелскога архијереја, *прошедшаго некса* (Јевр. 4, 14), а како је грдна немоћ човјечја; да се вине и приближи узору том! Па ипак св. писмо позива првосвештеника хришћанскога, да се уподоби том вјечном архијереју — у свему: *да вѣде преневоленз, незлобивз, безз скверны, ѿлѣченз ѿ грѣшникз* (Јевр. 7, 26), да је пример свима и сваком и „*словомиз и житіемз любовію, дѣломз, вѣрою, чистотою*“ (1. Тим. 4, 12), да је, како црква учи, „*правило вѣры, въразѣ кротости, воздержаніа оучителѣ,*“ да уједини у лицу свом и Мојсијеву кротост и Илјини ревност, Петрово исповједање, Јованово богословље и Павлово самоодречење. . . . *Но кз симз кто доволенз* (2. Кор. 2, 16). Гдје је у мене та дивска снага морална, да будем *солз земли и свѣтз міра* (Мат. 5, 13 и 14), да будем архијереј подобан архијереју великом, *прошедшемз некса*. . .

Ето, та мисао смућује душу моју и потреса цијело биће моје казујући ми како сам немоћан сам, како сам изгубљен без помоћи старије, искусније браће своје. С тога се и обраћам Вамима, свети оци, Богом научени тајници Божје благодати: помозите немоћи мојој, упутите незнање моје, како да сачувам залог и испуним обећање Богу и Вамима данас дано . . . покажите и поучите ме, како *подобаетз въ домѣ вожию жити и — оучити* јер из Ваших свештених руку примио сам ја не само дар и благодат архијерејства, него и право и дужност *службе* епископске. А како да се не сјетим при том оне мудре заповиједи апостола: *внимайте свѣтѣ и всемиѣ стадо, въ немже васз Духз свѣтѣй постави епископы, пасти церковь Господа и Бога юже стажа кровію своєю* (Дѣян. 20, 28), и у тој заповиједи изражене мисли о драгоценом предмету и високој цијели службе те, која и ако у свијету и зарад свијета обавља се, *није* од овога свијета. Како да не осјетим сву тежину службе те, када знам и познам средства, која служе крајњој свршености, а промјерим спољашњу величину и јакост оружја, којим војује вјечни пакосник добра на живу цркву народа мога.

Како да се не задршће душа моја, кад помислим, да ли ће мој глас, проповиједати непромјенљиву, вјечну истину Божју, бити толико снажан и моћан, да продре

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

www.nmfb.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кроз хуку и буку гласова лажи, притворства и предредности овога свијета и допре до ушњију Богом дароване ми пастве моје. Да ли ће она чувши глас пастира свога поћи за њим, и одвратити се од примамљивога гласа ђаволскога. Да ли ће ријеч моја учитељска бити довољно загријана љубави небеском, да пробије ледену кору невјерства и равнодушности вјерске, коју западна називи-култура уноси кроз извјесне проводнике у више слојеве народа нашега. Да ли ће ријеч моја бити толико озарена свијетлошћу небеске науке, да разagna са непознавања закона Божјих и природних распрострау таму празновјерице у маси народној. Да ли ће бити у мене толико окретности и вјештине, да у борби са антихристом успјешно употребим оружје непобједимо, што га цркви својој даде Божанствени основатељ њезин: на змију, и на скорпију, и на всю силу вражију (Лука 10, 19).

Да ли ће бити у мене толико мудрости, да ли љубави и ревности апостолске, да будем „всѣмъ всѣ, да всѣко нѣкѣмъ спасѣ“ (1. Кор. 9, 22). Хоће ли бити у мене духа Павлова, да могу са радоснима — радовати се, са тужнима — тужовати; да послужим свима: једне да тјешим, друге да обавјештавам, ... да с кротостию — карам и пријетим, а сѣ всѣмъ оученимъ и долготерпѣливимъ (2. Тим. 4, 2) молим ... да све поправљам, а никогда не вријеђам у људском и хришћанском достојанству његову...? Да ли ће свагда живот мој и поука моја бити у унутрашњој хармонији међусобној, да не какв, нимъ проповѣдаѣ, самъ неключимъ всѣмъ (1. Кор. 10, 27)?

Да ли ће...? Не, на та питања не знам, не могу сада дати одговора другог, до ли да приклоним кољена срца мога, да сузама помоћи своје завашим: помозите, подржите ме, свети оци, да сачувам залог, испуним обећање пред Богом и пред цијелом црквом дано, јер страшна је еванђелска слика још

страшнијега суда Божјега, на којем се за свако слово празно (Мат. 12, 36) даје одговор! Да големе туге моје! Како да се не потресе слаба и немоћна душа моја узимајући на себе одговорност за толике стотине хиљада данас поверених јој чеда духовних, када чује јасни глас апостола онемомене, да сваки поједини треба со страхомъ сѣдѣти за спасење своје (Филип. 2, 12).

Како ћу да ступим пред лице неумитног судије свију нас. Како ћу да приведем пред судиште његово достојније његово, људе његове. Да ли ће дјела моја моћи дати ми смјелости те, да завашим поносно и отворено пред праведним судијом Христом: сѣ азъ и дѣтѣ, каже ми далъ естѣ Богъ (Јевр. 12, 13), и „ниже далъ еси мнѣ сохранихъ и никтоже ѿ нихъ погине.“ (Јов 17, 12)

Те и такве мисли обузимају цијело биће моје и под теретом њиховим клонуло би оно слабо и немоћно, да није Духа светог благодати, који немоћ моју кријени, празнину душе моје испуњује и који ствара у мени хришћанско увјерење чврсто, да искрена, песебична, одлучна воља човјечја здружена са вољом Божјом побјеђује свијет.

Уз то увјерење кријени ме у немоћи мојој још и поуздање у моћ молитве хришћанске, која много може када потиче из срца праведника.

Уз ријечи благодарности притичем к Вама свети оци са молитве топле великим гласом: молите се за мене, млађаног неискренога брата свога, да вселитѣ въ мѣ сила Христова (2. Кор. 12, 9), да не живим ја, но да живи у мени Христос, Божја сила и Божја премудрост; помозите ми у молитвама за ме к Богу, да се избавим од оних, који се противе Христу, да служба моја буде по вољи светима (Рим. 15, 30—31), освећена Духом светим (15, 36), како би могао удостојити се утјешнога гласа судије вјечнога: раке влагѣи и вѣрнѣи, видѣи въ радостѣ Господа твоега. (Мат. 25, 21)

ТЕМЕЉ ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНОГ НАПРЕТКА.

Злим неким обичајем, или несрећним удесом навикао се наш народ, да од спољашњих прилика и акциденталних

околности очекује срећу и напредак у животу своме. Осећајући се незгодно при садашњим својим приликама, у место да сѣм, у свој целини својој прегне и својски

прионе, да те своје злехуде прилике сам својом радњом на боље окрене — наш народ, у опште одан немару и летаржији, очекује, да га овако, или онако уређена аутономија спасе од пронасти, изгледа, да га овај или онај патријарх, или сабор унапреди и усређи.

Међу тим јасније је од сунца, да нема те аутономије, нема тога патријарха ни сабора, који би могли наш народ унапредити и наш црквено-просветни живот консолидовати и развити — дотле, *док смо сви ми као народ такови, какви смо*. Ако ми и у будуће останемо они, који смо до сад били, ако се будемо већином извлачили испод својих дужности, ако останемо и надаље апатични и невољни према духу општег нашег црквено-просветног напретка, ако узроке општим нашим неудаћама и неуспесима *не будемо тражили у себи самима, већ у институцијама, у појединим на циљ узетим личностима и спољашњим околностима*, ако се сви скупа и сваки појединце не будемо својски и одано, ревносно и одушевљено заузимали, да животом и радом својим оживимо наше мртве аутономне установе — и најзад — што је можда понајважније — *ако не затремо демонско семе опште неслоге* раздора и расстројства у народу, — онда је мртва нада, да ће нас ма како добро уређена цркв. нар. аутономија усређити, онда је слабо уздање, да ће нам моћи и најделатнији и најродољубивији Патријарх помоћи — онда је таште очекивање, да ће икоји сабор изнаћи средства и начина, да нас поведе сигурним путем општег народног и црквено-просветног напретка.

Црква, школа и народ наш, то су живи организми, који могу живети, напредовати и развијати се само тако, *ако у свима жилицама тих организама тоглас животна крвца ври, и ако сви органи своју специфичну радњу тачно и уредно свршују*. Захтевати од главе да понесе тело у извесном правцу онда, када су ноге своју услугу одрекле, — очекивати од мозга да он сам ради и уради оно, што се само рукама може урадити, — тражити у срцу бујна крвотока онда, кад су не само вене и аорте, већ и најтање крвоточне жилице усахнуле

— то је исто тако безразложно и неоправдано, као што је и неприродно и немогуће.

Да може организам нашега народног бића живети, постојати и развијати се, за то је нужно, да су сви органи, са целим организмом, а уједно и између себе у тачном, најбољем складу, нужно је, да су сви органи здрави и окретни, да сви своју специфичну радњу најтачније свршују, да ни један од њих не ремети узајамни склад и правилни одношај, да ни један не пречи укупну радњу, која из главе потиче — специјално: да се не згрчи рука баш онда, када би радити требало, да не угане нога онда, када би глава извесним правцем тело повести хтела, да не зајмури око онда, када би дух баш гледати хтео, да не заглухне ухо онда, када би душа чути и слушати хтела.

Погледајмо сад организам нашег народнога живота и размотримо: да ли су сви органи сложни и складни, да ли је све чило, здраво и окретно, да ли се све лепо попуњује и узајамно помаже, да ли је рука и нога радна и послушна, да ли је око бистро, а ухо отворено — да ли је збиља све у своме реду, као што би требало да је.

Почећемо разматрање с тањег краја, разгледаћемо најпре како раде оне најтање жилице, они основни и најфинији органи нашег народног живота, у којима је управо извор животу и безусловна основа опстанку и напретку бића нам народног.

Почећемо у овоме чланку са *црквеним општинама*.

Наше црквене општине то су *основни елементи*, из којих је тело нашега народа састављено. Оне су *било* нашега народног живота, а уједно су и *тогломер* црквено-просветних тежња народних. Ако је црквеним општинама добро, онда је добро и целога народу, а ако оне у своме животу пате, страдају, заостају и пропадају — онда с њима и цео народ наш, као целина, природним путем, пати, страда, заостаје и пропада. Ако наше црквене општине провејава дух општег народног и црквено-просветног напретка, ако црквено општинство љуби цркву своју, као милу мајку, а пази шкелу своју као зеницу ока свога — ако чува црквено, општинско и школско имање,

као што треба да чува општу тековину и црквено-народну својину: онда је у томе положен најчврћи темељ народноме опстанку, онда је у томе најбоље осигуран општи и битни услов целокупног нашег црквено-просветног развитка.

Али ако у црквеним општинама нема свести ни одушевљаја за опште добро, ако цркв. општинама овлада немар и душевна летаргија, ако се цркв. општине извргну у попршта личне и себичне борбе, ако се лични интереси црквено-општинских управника претпоставе општим интересима цркве, школе и просвете народне, ако себични циљеви сатиру већ у зачетку сваке племенитије намере: онда, колико је црквених општина, толико је тешких рана на телу цркве, школе и народа, те онда и поред најслободоумније аутономије, и најбољег Патријарха, и најродољубивијег сабора — спрема се извештај гроб свима идеалима нашег црквено-просветног развитка и неизбежна смрт целокупном нашем народном животу.

Свака црквена општина има у себи, односно у средини својој *све оне битне услове и факторе, од којих зависи њезина срећа и благодан, њезин религиозно-морални и друштвено-просветни напредак.* Ако у свакој цркв. општини сви позвани фактори своје дужности поштено и верно испуне — онда је извесно, да све црквене општине у најбољем правцу морају напредовати.

У личност и у руке *свештеника*, као духовног пастира, проповедника вере и морала, пријатеља и старатеља народног положена је толика духовно-морална моћ, да ако је верно и савесно на добро своје цркве и духовне пастве употреби — није можно, да му свештенички рад остане без успеха, није можно, да црквена општина, у којој је, не осети благодети од ревног му свештеничког рада. Позив народнога *учитеља* у црквеној општини и његов рад око ширења просвете народне, тако је важан и узвишен, да, ако га свесно, вољно и одушевљено извршује — један народни учитељ може, тако рећи, да препороди целу црквену општину. Свестан и ваљан *председник црквене општине*, а уз њега марљив, вешт и поштен црквено-општин-

ски *церовођа*, ако су истински загрејани љубављу према своме народу и ако дужности своје савесно, тачно и поштено отпављају — могу да принесу неизмерна добра на олтар развитка и напретка цркве, школе и народа. Па онда: црквени и школски одбор, црквена скупштина, школски управитељ, благајник и цркв. татори — све су то позвани и моћни фактори, од којих зависи не само црквено-просветни већ и морално-материјални напредак народа у црквеној општини.

Но као што је цео народ за себе живи организам који може живети, напредовати и развијати се само тако, ако су му сви органи у потпуном складу, здрави, чили и окретни, тако је и свака црквена општина за себе — у мањем сразмеру — опет живи организам, па и њезин специфични живот и њезин индивидуални напредак и развитак зависи од тога: да ли су јој нижи органи *у хармоничном складу*, да ли се узајамно попуњују и помажу — или су у растројству и у непрестаној борби међу собом.

Кад посмотримо унутрашњи живот наших црквених општина, уверићемо се — на жалост — да је специфични организам црквених општина већином *нездрав и растројен* видећемо, да је и сувише *попустила она морална веза*, која целу цркв. општину и све чланове њезине у један живи организам, у једно морално тело везује, опазићемо, да се баш најважнији органи у томе организму налазе, *или у тоталној тремости и мртвици, или у живој, али убитачној дисхармонији*, приметићемо, да један орган пречи и парализује радњу другог органа — и најзад као резултат целе те дисхармоније излази нам пред очи, као страшило: *скроз болестан организам* — са поквареном крвљу, са обамрлим срцем, са сметеним умом, са мутним очима, са заглушеним ушима и са уганутим и згрченим рукама и ногама — излази нам пред очи тешки болник, који тек што није издахнуо.

Па ко ће томе болнику да помогне, ко ће да га излечи од тешке органичке болести, која му је и саму животворну крв растровала? Може ли ту и најбоље удеше-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBELGRADE.COM

автономија помоћи? Или није ли можда баш сама автономна у неку руку крива, што је понекој црквеној општини дошао живот у подглицац!? Може ли најгилнија и најодушевљенија поглавица цркве, могу ли епископ и епархијске власти једино личном својом радњом и моралним утицајем, излечити од болести, или истрћи из немара и мртвила толике болесне, немарне и полумртве цаше црквене општине!? Има ли, или у опште и може ли бити тога сабора, који би могао наћи лека за све болести — и мелема за све ране, које тело нашег народног живота у основи разједају?

Не — немојмо се заваравати и шкољим тањтим надама тешити. Немојмо очекивати, да ће нас пово автономно устројство — ма и најбоље удешено било — само по себи усређити. Немојмо тражити једино од узвишене црквене поглавице, од епископа и автономних власти — да нам цркву, школу и народ само они од пропасти чувају.

Ако нам добро народа заиста на срцу лежи, ако нам је црква, школа и просвета народна омиљена, ако се још можемо загревати и одушевљавати за општу црквено-просветну напредак свога народа — онда пре свега гледајмо, да у црквеним општинама положимо здрав и јак темељ целокупном напретку народном. *Загрејмо духом напретка наше цркв. општине па ће нам црква, школа и народ на мах и у целини почети напредовати* Створимо реда у цркв. општинама, па ће уредна и светла бити и цела автономна кућа наша. Љу-

бимо цркву, негујемо школу, развијајмо побожност, ширимо просвету у црквеним општинама — па онда знајмо, да смо положили најчвршћи *темељ* општем народном опстанку и напретку. Ако нам је гусна и одвратна неслога и растројство у целом народу, покушајмо да најпре *у своје кругу*, у својој цркв. општини истребимо и затремо то демонско семе неслоге и растројства, па ћемо видети, да ће с тим заједно *и у целојме народу* неслоге нестати.

Да се пак унутрашњи црквено-општински одношаји консолидују, да брод црквено-општинског живота пође сигурним путем напретка, да се религиозно-морални и друштвени, културно-просветни и материјални живот црквених општина развије, то зависи највише *од самих црквених општина*, а поглавито од оних фактора, који *непосредно управљају животом* и судбом црквених општина. Спољашњи фактори, који посредно утичу на живот и развитак цркв. општина, као : окр. протопресвитери, епархијске и митрополијске власти, са епископима и митрополитом на челу, па и сам цркв. нар. сабор, не могу ни поред најбоље воље унапредити наше цркв. општине, ако су оне саме апатичне и немарне према своме сопственом напретку и развитку. Црквене општине *треба прво своје дужности тачно и верно да испуне* — па тек онда могу с правом очекивати, да и надлежне им власти и виши автономни органи своје специфичне дужности тачно и савесно испуњују. О дужностима и једних и других — говорићемо детаљније у будућим чланцима.

С. Ш. Н.

ПРИЛОГ К УРЕЂЕЊУ ДОТАЦИЈЕ ПАРОХИЈСКОГ СВЕШТЕНСТВА.

(Свршетак.)

Та би благајна издавала сваког 25. дана у месецу, и слала дијецезалним административним одборима своту за дотичну дијецезу, а административни одбори подручним протопресвитерским звањима своту за дотичне протопресвитерске потребну, па подмирење месечне плате подручног парохиског свештенства, које би ту месечну плату од протопресвитерских звања уз про-

писану и биљежану признаницу сваког месеца унапред, (па ако другаче није и *postea*) примало.

Ово је, по нашем мишљењу, једини начин, да се уредност примања месечне плате свештенству обезбеди.

Сад ћемо прећи на начин, којим би се установила те дотацијоне благајне реализовати и по којем би фунгирали могла.

Пре свега је потребан прорачун годишњег издатка те дотацијоне благајне за целу митро-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

поцрпљу односно свију дијецеза у митрополији. А да се тај прорачун комбиновати може, мора се знати: колико у којој дијецези, односно целој митрополији, има парохија и којих класа, па онда парохијских помоћника и т. д. Сад долази репартиција те потребе и издатка на поједине црквене општине, по кључу, који се има категорично за целу митрополију установити. Ако се мисли да је праведно извесну своту одредити од брачног пара, а остатак разрезати на порезну форинту, или само опорезати брачне парове или само порезну форинту, онда се мора знати број брачних парова и порезних форината.

Рачун треба срачунати и пронаћи колико процената долази на порезну форинту, а у случају да се и брачни парови узму у комбинацију, на њих би се извесна цифра одредила. По томе кључу, који би се свакој црквеној општини до знања ставио, сачиниће свака црквена општина за себе распорез на своту, коју би имала давати као принос за дотацију свештенства у митрополитску дотацијону благајну.

Тај распорез имао би се сачинити у три равнoгласна примерка, потписана по црквеном одбору и провиђена црквеним печатом. Један би задржала црквена општина за себе, други подстрла управи „дотацијоне благајне“, а трећи уступила надлежном општинском поглаварству, и то 1. децембра сваке године.

Општинско поглаварство дужно би било по томе распорезу укупљати од порезаника на ове отнадајућу своту у 4 годишња obroка тако, да од сваког, који приспелу четврт не утплати до конца првог месеца сваке четврти сам, укупи од нетог овршним путем, али са 6% камата и 2% овршних трошкова на доспелу а неуплатену на време своту.

Сабрани новац дужно би било општинско поглаварство концем свакога месеца слати директно управи „дотацијоне благајне“, а о томе, са назначењем одаслане своте, извести председништво дотичне црквене општине.

За експедицију тога новца званичним актом, ваљало би испословати — бесплатно.

Концем сваке године имало би општинско поглаварство извести црквену општину о заостатку неукупљеног парохијала. Па ако би се свота таког заостатка, једног и нетог, понављала за три године, и ако би се неистеривост тих свота доказала и по општ. поглаварству и црквеном одбору, имале би се отписати индиви-

дуално, а по ново распорезати са текућом годишњом дужношћу по порезној форинти на остале порезанике.

Ако би се које општ. поглаварство показало немарним у истеривању парохијала, приселиће их на марљивост и уредност претпостављена политичка област, чим ју за то умоли управа дотацијоне благајне. Но политичке области имале би при обичном свом надгледању општинских поглаварстава и уреда, сваком приликом контролисати уредност и марљивост ових и у послу истеривања и манипулације парохијала.

Овршбени проценат остао би у општинској благајни за накнаду писаћег прибора, потребног за посао с парохијалом, а у колико тај проценат не би подмиривао ту потребу, имаће га подмирити црквена благајна, према рачуну општинског поглаварства.

Но и кад би све ово, до сада наведено, бивало, свештенство не би већ први месец добило уредно своју плату, па ни других неких месеца, јер крај свег овршног истеривања парохијала десиће се месеци, кад „дотацијона благајна“ неће примити толико, колико ће требати да изда.

У свим тим случајевима имали би фондови, и то: јерархијски, клирикални и неприкосновени, притицати „дотацијоној благајни“ у помоћ са предујмом, односно зајмом.

То је темељ, на коме би се основала „дотацијона благајна“; битни услов је то, да она може постојати, фунгирати и целу, њојзи намењену, постизавати.

А шта спречава, и који би био разлог, да ту помоћ фондови ускрате, и тиме не послуже једној општој, тако крупној цели? Ми не знамо ни једног стварног, класичног те оправданог разлога.

Бојазан, да би се „дотацијона благајна“ и сувише задужила фондовима, те ови дошли у опасност са својим зајмом, могла би се поставити као приговор. Али само као приговор; јер бојазан не може бити разлог, особито не у овоме случају, у којем је цео народ дужник, зајмопримац.

Показаће нам се претом на верозаконски принос и саборске трошкове. Добро. Али ми знамо не само, да постоје многе рестације верозаконског приноса и саборских трошкова, које су фондови предујмили, него ми знамо и узроке, који су те рестације омогућили и починили. Да набрајамо те узроке? Не, морали би и мртве судити. . . А ти узроци не би смели и не би мо-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

рати и даље постојати. И кад тих узрока не буде, неће бити ни последица.

А ми смо, замисљајући мисао о „митрополијској дотацијој благајни“ и начине како би се она остварити могла, и учинили пре свега једну претпоставку, као услов реализацији те замисли, а та гласи: да ће сваки орган у томе организму вршити своју дужност, која му се проишле и која му по положају припада.

Кад се поруши ова претпоставка, онда ћемо признати, да је и замисао о „дотацијој благајни“ неостварива. Али порушити ту претпоставку значи, поставити тврдњу и доказати: да овај или онај орган тога организма занеста неће вршити свој посао и дужност. И као да гледам како се пружа прет на један, и као да чујем глас у глас: општинска поглаварства су први такав орган! Не за то, што она не би хтела и могла одређену дужност вршити.

Има начина и средстава, која би их поставила и у добру вољу и у лепу могућност. Али је питање: хоће ли пристати и дозволити крвем владе у митрополији, да се тај посао и та дужност постави општинским поглаварствима? Сабор наш могу и донети уредбу о дотацији парохијског свештенства са установом „митрополитске дотацијоне благајне“ као што се у овом чланку предлаже, али владе, и она у Пешти и она у Загребу, може на ту уредбу, односно овде предложену баш установу, учинити једну малу, скромну примедбу само, која ништа више не ће казивати, него: не пристајемо, не може се дозволити! Па шта онда?

Признајемо, да на ово питање немамо одговора, који би могао надокнадити оно, што не би дозволиле обе владе.

И у томе случају пала би наша горе постављена претпоставка, пала би и замисао о „дотацијој благајни“, као — за нас Србе овде неизведива.

Но и то „недозвољавање“ зем. влада, ми за сада можемо сматрати само као приговор установи „дотацијоне благајне“, а не као разлог против те установе, јер државне владе то недозвољавање нису још изрекле, а надамо се да не ће ни изрећи.

Зато ћемо поћи и даље.

Питаћемо: који би разлог могао руководити зем. владе, да не дозволе установу „дот. благајне“ у колико се за њу ангажују и општ. поглаварства?

Једини отворен разлог могао би се само навести, а тај је: да би се тиме намножио посао код општ. поглаварстава, те би се тим преоптеретила послом, што би штетило иначе деловању и пословању њиховом.

Промеримо тај евентуални разлог. Он не може издржати критике, и ако би, кад би био са надлежне стране изречен, био моћан да онемогући предложену установу.

Посао, којег би вршила општ. поглаварства у постављеном случају, врше фактично и данас. У развојаченој Крајини и данас општ. поглаварства разрезају по порезној форинти и укупају парохијал, те исплаћују свештенике.

У провинцијалу, по постојећој наредби, дужна су и данас општ. поглаварства укупавати о вршним путем парохијал, кад то замоли црквена општина или свештеник путем дијецезалних административних одбора политичку област.

Посао дакле, против којег би се приговорило, да би јако оптеретио општ. поглаварства, и био на штету осталог њиховог делокруга, *врше та поглаварства и данас.*

Укупљање парохијала, дакле, не би био никакво нов терет и посао за њих, него би се реализацијом установе „митр. дот. благајне“ *само боље, прецизније и категоричније регулисао и ставио у дужности општи. поглаварстава, и тиме би та дужност била јача и обвезнија, а вршење исте зајемчено надзором политичке области* Та би дужност добила — *законску моћ.* И то је *једино ново*, што до сад не беше, а што тражимо, и што би требало да буде.

И кад тако ствар стоји, онда где је разлог „недозвољавању“? Нема га, апсолутно нема.

А имамо ли ми Срби разлога, основа и права да очекујемо од државних влада, да нам при уређењу наших народно-црквених одношаја изађу на сушет добрим расположењем и искреном потпором? Имамо, несумњиво имамо. И у име народа и у име цркве, специјално у име свештенства.

Као народ стојимо у држави као равноправан према осталим народима, у дужностима и снашању терета за опште добро државе. Та равноправност, а и законом зајемчена равноправност у уживању права, задовољење којих сви држављани могу тражити од државе, и на послетку државна цел и тежња општем добру државе као целине утврђује нас у дубоком уверењу, да имамо разлога, основа и права тра-

жити, да се од државе потпомогне добро и напредак наш као органа једног у организму државном.

То можемо очекивати и у име цркве наше, а на рачун: „одношаја . . . оне тесне свезе међу државом и црквом т. ј. узајамног потпомагања и узајамног допуњавања у ономе, чега једна и друга по својству своје нема у себи, и чиме не може да располаже, а ради једне опште цели“, и ради „хармоније међу црквеном и државном влашћу, која само *добро доноси*“.

На послетку свештенство, као таково, оправдано може ту помоћ очекивати од државних влада, а на рачун својих услуга, које као таково чини и државним властима својим канцеларијским радом, и држави својим моралним утицајем и деловањем у народу и друштву.

Реципроцитет у свакоме случају дакле захтева, да владе дозволе законом ујемчену дужност општ. поглаварстава односно политичких области у погледу укупњања парохијала.

А из свега наведеног излази јасно као дан, да владе немају разлога то недозволити, а да имају и сувише разлога, да то баш дозволе и на то пристану.

И ми се чврсто надамо, да ће престати. А кад владе то учине, онда престаје и бојазан за фондове, односно њиховог зајма „дотац. благајни.“

Рештаница парохијала велика и све већа, могла би бити само онда, кад не би црквене општине са распорезом биле тачне или кад не би управа „дот. благајне“ за времена тражила лека против евентуалне немарности општ. поглаварстава. Ово ваљда тек не ће бити. А и немарност у цркв. општинама ће престати, кад свештеници буду председници цркв. општина, према којима ће се у случају немара успешно моћи дисциплинарно поступати, али који ће већ у

свом интересу са распорезом парохијала бити тачни и уредни.

Фондови би међу тим за своју помоћ и зајам, којег би чинили „митроп. дот. благајни“, добијали за узајамни новац оних 6% камата, који би се узимали од задоцњених уплата парохијала, а који би се у неказима општ. поглаварстава засебно неказивали и рачували.

И на послетку, кад и тако често лежи хиљадама новца у благајни фондова неплодно, зар је онда нека жртва употребити тај новац и с интересом новчаним и опште народно-црквеним?

Па зар свештенство нема и права у тако општој и крушној цели на услугу клиричког и неприкосновеног фонда?

А зар је јерархијском фонду и друга која цель, а не дотацијоне природе?

И кад све ово рекосмо, и кад све то стоји, онда молимо свакога, ко има *разлога* да буде против установе „митрополитске благајне за дотацију парохијског свештенства у митрополији“, молимо, да нам тај разлог каже. А ми ћемо се разлогу поклонити, ако се под критиком одржи. Такви разлози и треба да у овој ствари одлуче.

Прелажење преко овога „прилога“ ћутањем, сматраћемо онако, какво само и може бити, а то је — нерасположењем према свештенству.

Завршујемо овај чланак уверењем, да је установа предложене „дот. благајне“ једино кадра саранити досадању неуредност, а оживити и осигурати свештенству уредност примања месечне плате.

Коме лежи на срцу та уредност, ко њу признаје потребном, признаће потребу и предложене благајне.

То је наше најдубље и најчвршће уверење. Ал' ипак за то бољем ћемо се — поклонити, јер ће нам то налагати морал, диктирати родољубље.

Бошко.

ПРИКАЗ ПАПИНЕ ОКРУЖНИЦЕ О РАДЕНИЧКОМ ПИТАЊУ.

Из: „L' Union Chrétienne“ са француског превео . . . **рић.**

Добисмо већ једном ту разглашену окружницу, о којој се већ од три године овамо говорило, и коју су очекивали као божанствени луч, који се из наше излива, а који је не само непогрешиви глас божији, него и велики научењак, велики философ, велики богослов, шта више, и велики

песник, чије би мале латинске песмице и саме Хораџијеве потамниле.

Нисмо хтели чекати француски превод, да увидимо тај фамозни спис; ми смо га читали у оној ужасној латинштини, која је званични језик римске курије, и на коме се може нагомилати сијасет речи, а да се ништа не каже.

Ваљда, да би упозорио читаоце, папа је дао

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

штампаћи у свом листу „Observatore Romano“ анализу своје велике окружнице. Ето те анализе, којој је претходило ово неколико речи:

„Већ је изишло на јавност неколико извода из енциклике о раденичком питању, која ће скорим угледати света; али ови сувише општи и нетачни изводи не дају праве идеје новог поитификалног списа. На против, ми имамо повода, да следећи извод држимо за потпуно тачан:

„После кратког увода, у ком се говори о важности и тешкоћи овога питања, као и о потреби, да се исто што пре реши, енциклика побија пре свега социјалистичко решење, које би хтело, да уништи приватни посед, пак да створи општи, заједнички. По томе почиње говорити о решењу, које излази из хришћанске науке. Она признаје, да сходно овој науци, морају при том решавању суделовати разна начела и елементи; али да је црква први и најглавнији фактор, без кога би сви остали били безуспешни.

„Енциклика у том погледу позива се на еванђелску науку, по којој господари и раденици нису за то на овоме свету, да се међусобно гложе, него да живе у слози, непуњавајући сваки своју дужност; шта више, они постоје за то, да једни друге испомажу, да једни и други живе у пријатељској слози, па и братској љубави, као чланови једне породице. Црква се не задовољава, да им само напомиње ту науку, него она чини све, да она постане и дело; исто тако она употребљава све и сва, да сиротињи пружи моралне и материјалне помоћи, коју на њихово добро уме да пронађе Исусе Христово милосрђе, које вазда у цркви пребива.

„По том долази енциклика на акцију, која у том погледу може да припадне држави. Пре свега она, некако у опште, допушта, да држава треба да подупире раденике, па онда на посе, да

држава може и мора посредовати, кад то посредовање захтева заштита општега добра и право странака, које јој припада. Овде окружница појединце набраја главне предмете, који изнекују заштитну акцију државе, а то су: приватни посед, јавни мир, користи и самих раденика, телесне и душевне. Претресајући те предмете, она говори о разним питањима, која се тичу одмора о празницима, обуставе рада (les grèves), наднице, трајања рада, како према каквоћи посла, тако и према сполу и старости оних, који раде.

„Последњи део окружнице тиче се раденика самих, а специјално раденичких институција и удружења, као што су: међусобно потпомагање, осигурање у случајевима несреће, болести, неспособности за рад, и т. д.; — даље, различних начина старатељства за младеж и одрасле; заступства, особито мешовитог, а пре свега удружења, примењених измењеним околностима времена, које држава треба да подупире, унапредује, дајући јој у томе потпуну слободу, која јој припада. — О тим раденичким задругама, и о начину, како да се устроје, говори енциклика опширно, навађујући темељна правила, нарочито препоручујући, да буду у хришћанском духу. — Она признаје и хвали све оно, што је у том погледу добро рађено, она захтева, да се још више учини, пак завршује озбиљном поуком свима онима, којих се то питање тиче, да свако своју дужност чини вољно и без одлагања.“

Узалуд тражимо у овом изводу енциклике какву нову мисао, која још није била избила на јавност, и о којој није већ било говора. Ми не пађосмо баш ни једне. У изводу није се ни могло наћи, јер је нема ни у енциклици, где наплазимо на обичне ствари, које се већ годинама повлаче по свима новинама без икаква видна резултата.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (Архијерејска св. литургија у Нов. Саду.)

Као што смо у прошлом броју на овоме месту у напред навестили — о празнику св. Богоявљења одслужено је св. литургију у новосадској св. Ђурђевској цркви преосвећени Епископ темшварски г. Никанор Поповић, уз при-

суство ванредно многобројног побожног народа, који се у цркву слегао, да види величанствену архијерејску св. литургију. На св. литургији рукоположио је преосв. г. Епископ Никанор раковачког монаха Корнилија за ђакона, а после св. литургије је преосв. г. Епископ осветио воду код великог крета на тргу новосадском.

Преосв. г. Епископ Никанор пријезио је од Новосађана са искреном љубављу, а испраћен је са срдачном благодарношћу, што је на велики празник св. Богојављења пружио побожном православно-хришћанском народу у Новом Саду праве духовне утехе!

— (Нов професор богословије ср. карловачке.) На катедру професора догматичног и моралног богословља, која је избором г. Михаила Грујића за епископа горњо-карловачког упражњена остала, позвао је св. Патријарх професора и ректора задарског богословског завода, преч. г. јеромонаха-свињела, Митрофана Шевића, који се том позиву вољно одазвао и већ је и дошао на место свога новог одређења. Г. Митрофан Шевић — колико ми познајемо његову ванредну ревност, одличну спрему, гвоздену вољу и богату праксу — занета је достојан да понуди место бившег узоритог професора, а сада преосв. г. Епископа Михаила. То је таква аквизиција за наш богословски завод у Карловцима — да се боље није могло пожелети. Ми најсрдачније поздрављамо новог г. професора богословије — у средини нашој! А Његовој Светости г. Патријарху Георгију пуном душом искрене благодарности топло благодаримо, што за богословски завод наш прибира најврсније професорске снаге, које ће наш богословски завод у Карловцима уздићи на ону висину, на којој тај завод досад још никад био није.

— (Седнице епарх. управе бачке.) Консензорна епархије бачке држаће своју редовну месечну седницу дана 21. јануара о. г., а седница епарх. административног одбора бачког држаће се дан пре т. ј. 20. јануара о. г.

— (Избор пароха у Мокрину.) Не давно обављен је избор пароха у Мокрину у присутности консисторјалних изасланика: протопресвитера темишварског Кузмана Станића и пароха в. кишидског Јована Новаковића. Изабран је за пароха *Васа Кидић*, који је више година био капелан у Мокрину.

— (Срп. прав. црквена општина у Н. Саду) држала је у недељу 29. децембра 1891. своју ванредну скупштину, у којој је обављен избор двојице учитеља за овдашњу српску вишу девојачку школу. Школки савет кандидовао је за прво место (за природне науке и мађарски језик) ову тројицу: Ивана М. Поповића, привр. учитеља заменика у вишој дев. школи, Панту Јовановића,

учитеља в. бечкеречког, и Милана Буричића, учитеља чурушког; — а за друго место (за српски језик, историју и земљопис) ову тројицу: Мату Косовца, учитеља меленачког, Ивана Мартиновића, учитеља панчевачког, и Миту Ђорђевића, учитеља сентоманског. Већином гласова изабрани су за прво место *Панта Јовановић*, а за друго *Мита Ђорђевић*. — Даље је решено, да се на пролеће почне зидати нова школа у јовановском крају, пошто је потребна за градњу свота од 3500 фор. већ осигурана.

— (Прешла у православље.) Пишу нам из Црне Баре: „У недељу 28. децембра 1891. примила је православну веру госпођа *Терезија*, честита супруга *Јосифа Јаникијевића*, бележника из Црне Баре, а снаха најстаријег данас активног срп. нар. учитеља деда-Томе Јаникијевића из Сегедина.“

ЧИТУЉА.

— († Мита Петровић, српски књижевник), професор српске учитељске школе у Сомбору, преминуо је после дугог и тешког боловања у 43-ој години живота свога у Будиму 17. децембра 1891. Тело покојничково пренесено је 20. децембра у Сомбор, где је опојано по обреду православне наше цркве и свечано сахрањено на успеском гробљу.

Мита Петровић родио се 14. октобра 1848. у Панчеву, где је прво почео учити реалку; за тим је учио нижу гимназију у Карловцима, а вишу у Винковцима, где је 1868. положио испит зрелости. Свагда је био изврстан ђак. Природне науке и математику слушао је на свеучилиштима у Хали, Тибингену и Прагу, где је 1872. положио испит за професора гимназије. У Горици изучавао је г. 1882. винареку и свилареку струку, где је за оба та предмета оспособљен. Године 1871. постављен је за професора математике и природних наука у српској учитељској школи у Сомбору, где је до смрти своје остао.

Мита Петровић отпочео је своју књижевну радњу још г. 1864. у листу „*Даница*.“ Као ђак радио је у тадашњим белетристичним листовима: „*Вили*“, „*Матици*“ и „*Младој Србадији*“. Као свршени гимназиста написао је књигу: „*Девчијачки Свет*“, коју је „*Матица српска*“ наградила са 20 дуката. Год. 1870. издао је броштуру: „*Народна школа у Чехословена*“. Као професор учитељске школе писао је педагошке чланке и расправе у „*Школкем Листу*“, хрватском педагошком часопису „*Napredku*“ и немачки у

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

циету: „Neue Ungarische Schulzeitung“. Многе чланке етнолошког, земљописног и природописног садржаја писао је у немачким часописима: „Globus“ и „Die Natur“. Обрадио је за немачку омладину у Шрајберовој библиотеци причу о Краљевићу Марку под натписом: „Marko der serbische Königssohn“. — Многе књижевне оцене и реферате писао је у „Летопису Матице Српске“, и у листовима: „Јавору“, „Српској Зори“, „Вечерњачи“, „Бршљану“ и „Стражилову“; у тим листовима изишло је и доста научних чланака његових из природних наука, а осим тога још и у „Босанској Вили“, „Женском Свету“, „Тежаку“ и у неким календарима. — Своја самостална испитивања на пољу природних наука износио је у „Гласнику срп. ученог Друштва“ и у „Летопису“ матичином. Многи од тих врених радова прештампавани су у засебне књиге, а неки су изишли и у немачким и мађарским стручним часописима. — Године 1887. издао је дело: „Пијаћа вода“, које је добило од „Матице српске“ награду од 50 дуката. Прошле године досудила му је „Матица српска“ награду од 100 дуката из фонда Остојићева за спис: „Земље у Бачкој са земљорадничког гледишта“. Српска кр. академија издала је у свом органу „Гласу“ његову расправу: „Артески бунари у Сомбору“. — У четири свеске „Књига за народ“, што их издаје „Матица српска“ из задужбине Петра Коњевића, изишли су ови његови списи: „О муњи и грому“; „Како се негује свилена буба“; „О познавању земље“ и „О поправљању земље“. — Написао је још и ове школске књиге: „Нове мере у Аустро-Угарској“; „Наука о геометријским облицима“; „Основи физике“; „Хемија за средње школе“; „Човечије тело и његова нега“; „Кућарство“; и „Свиларство“.

Смрћу Мите Петровића претрпела је наша школа и књижевност велики губитак, који се не ће лако накнадити. Радња његова била је и у нашем и страном свету припозната. Са свог стручног знања и књижевне врелоће био је на све стране одликован. Тако је он био: члан књижевног одељења „Матице српске“, дописни члан српске кр. академије у Београду, прави члан хрватског педагогијско-књижевног збора у Загребу, члан српског ученог друштва и срп. пољопривредног друштва у Београду, и члан народописног музеја у Лајпцигу. Био је подпред-

седник српске црквене општине сомборске. Бирао је у два маха за посланика на српски народно-црквени сабор, и то: године 1881 изабрало га је Панчево, а г. 1890 ковински срез. Као саборски посланик био је изабран за члана одбора петнаесторице.

Нека је слава неуморном српском књижевнику и наставнику Мити Петровићу! Нека му је светла и вечна успомена!

ПОЗИВ.

Кад је оно године 1439. турска сила од 40.000 војника а из Смедерева навалила на блажене претке наше, који су као верна погранична стража домовине, бранили град Ковин (Kewe) према Смедереву на десној обали Дунава, јуначки претци наши не могаоше да одоле ужасној сили, не одбранише града, но се растурише из њега на све стране, а Турци прихватише град Ковин, разорише и попалише сву варош око њега.¹⁾

Виђећи краљ Владислав I. јуначку невољу својих ковинских Срба, дозволи им повластицом од 10. окт. 1440. год., да се могу населити на чепељској ади ниже Будима, а на оном пустом месту, где је стајао још само храм посвећен некада св. Аврааму патријарху; дарова им краљ у властитост ораће земље, ливаде и воде,²⁾ а Срби назваше ову своју насеобину и опет Ковином, подигоше ту велељени храм од самог тесаног камена и храму са истока пошемо одвојено звоник, ноји их служаше неких 260 година.

Године 1756. узвисише ковински Срби овај свој звоник опет тесаним каменом још са тринаест хвати, поклопише га за невољу шиндром, а након других 39 година по томе, покрише вити звоник храма свога белим лимом.

Но шта је на овоме свету трајно и вечно? Буре што су вековима бесиле преко чепељске аде и Српског Ковина, обранише и пореметаше и ову стару и лепу грађевину наших побожних

¹⁾ Vladislaus Dei Gratia Hungariae etc. Rex... *Universi Cives et hospites oppidi nostri Köviensis nunc propter metum et formidinem saevissimorum Turcorum... qui cum valida ipsorum potentia partes nostras inferiores et ipsum oppidum nostrum Köviense subintrarent vastaturi, desertis propriis isporum habitaculis cum liberis... per diversas Regni nostri partes procedendo et sub tectis aliorum divagando... Datum Budae in festo Josephi Stephani Regis Anno Domini 1440. (Оригинал у архиви српско-ковинске вароши.)

²⁾ Nos Vladislaus Dei Gratia Hungariae etc. Rex... Fideles nostri Rasciani alias in oppido nostro Kewi... commorantes, a saevis Turcis... miserabiliter fugati... misericorditer hanc gratiam concedimus et facultatem, ut ipsi cum eorum uxoris et prolibus in Insula nostra Chepelin quodam deserto loco prope et circumcirca quandam Ecclesiam in honorem Sancti Abrahami fundatam ubi et antiquitus villa fuisse dicitur descendere, constructisque et aedificatis sibi Domibus et Habitaculis, ibidem sub illis Libertatibus quibus in dicto oppido Kewi... usi fuerunt morari Terrasque, Prata ac aquas... possidere valeant atque possint Datum Budae Feria Secunda proxima post festum S. Francisci Confessoris Anno Dni 1440. (Оригинал се чува у архиви српско-ковинске вароши.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

предака — и нама потомцима њиховима, који се у овој црквеној општини умалисмо на 102 душе, оста: да са бригом гледамо у наш свети храм, у ову монументалну грађевину са две побочне црквице и некад дивним одвојеним звоником, како их немилосни зуб времена све то већма троши, јер ми немамо толико материјалне снаге да спречимо, да ова света богомоља наша, да овај сабор околних села, у којима православни Срби живе, отмено и сачувамо од коначне пропасти.

Но у тој кризи нашој не очајавамо; теши нас уздање у милост Свевиншега, који неће дозволити, да утрне кандило пред олтарем његовим; креси нас уздање и у заједницу братске љубави, која нас спаја са браћом нашом осталим православним Србима у милој нам домовини, а под милостивим скиптром нашег славно-владајућег краља и господара.

Јест, ми се тврдо уздамо, да ће се та браћа наша православни Срби наћи светоме храму нашем на помоћи, да ће радо приложити пуно и обилно милорада, како да узможемо стари и дивни храм наш, са звоником његовим, што скорије оправити и од пропасти га спасти.

Нас је врло мало, а уз то смо тако сиромашни, да једва издржавамо ову свету цркву и српску школу своју са њиховим служитељима; на оправку цркве своје и звоника јој не можемо одвојити ни пребијене паре, јер немамо ни чиме ни одкуда.

Високо краљ. угарско министарство дозволило нам је милостивим отписом својим под бр. 73306./VII. 1891. да смемо и можемо купити добровољне милодаре и прилоге на оправку своје свете цркве и звоника јој.

Обраћамо се дакле Теби, мили православни роде српски, и молимо наиме наше славне српске православне Општине и поједине дарекљиве родољубе и родољубице, да притеку прилозима и даровима својима у помоћ овој најстаријој али и најсиромашнијој српској православној црквеној општини, те да јој помогну штедро и многомилостиво, да узмогне што скорије своју свету цркву и звоник јој оправити и од пропасти сачувати.

Сваки дарак, ма и најмањи, нека је од Бога благословен и добро ће нам доћи, а ми ћемо захвално у своје време положити јавни рачун о дарованој нам милостињи и топло ћемо се за-

хвалити јавно и поименце сваком нашем племенићем приложнику.

Молимо се Господу Богу Свевиншему: да овај глас наш не остане као онај глас у пустињи, но да ова велика молба наша умилостиви племенито срце сваког пмућнога православног Србина и Српкиње у нашој милој домовини.³⁾

Молимо да се дарови и прилози шаљу: „Православној српској општини у Српском-Ковину.“ (С поља на писму: Gör. kel. szerb hitközségnek — Ráczeve. Pest megyében)

У име српске православне општине Српско-Ковинске:

У Српском-Ковину, 29. октобра 1891.

Живко Суботић, Тимотије Михалчић,
председник. парох.

Максим Лудајић,
главни тугор.

³⁾ Позив овај и од своје стране најтоплије препоручујемо пажњи и милосрђу наших пошт. читалаца, а нарочито пречасног свештенства и родољубивих цркв. општина. Кома је можно, нека приложи што више на целу очувања најдревнијег нашег споменика у Угарској. Уредништво.

О Г Л А С И.

Бр. К. 464.
ex. 1891.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохиско место V. разреда у *Бурђеву*.

Компетенти имају своје довољно билеговане и сведоцама о квалификацији поткрепљене молбенице путем својих претпостављених власти, поднети потписаној Консистоорији најдаље до *српешка фебруара 1892. године*.

Из Консистооријске седнице епархије бачке, држане у Новоме Саду 3. (15.) декембра 1891.

2—3 Консистоорија Епархије Бачке.

С Т Е Ч А Ј.

Бр. 1622. ex 1891.
Е. К. 607.

На парохују II. разреда Свиницу, протопресвитерата петрињскога, овим се расписује стечај.

Интеркалар траје до конца јулија 1892. г.

Рок пријавама до 31. јануара 1892.

Из седнице Епарх. Консистоорије, држане у Пашком 28. нов. (10. дец.) 1891.

2—3 Епархијска Консистоорија Горњо-Карловачка.

„Српски Сион“

излази сваке недеље на великом табаку.

Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претилату књижара В. Валожита у Београду.

Поједини бројеви стају 10 новчића.

Претилата и огласи

шаљу се издавачкој књижарници и штампарији **Браће М. Поповића** на главној пијаци, а рукошени уредништву „Срп. Сиона“ у Нови Сад. За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукошени се не враћају.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА